

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

A pótzsinat előtt.

A ref. zsinat elnökségéhez intézett kormányi leirat, alighogy napvilágot látott a hivatalos lap hasábjain, a politikai lapok — a mint az ily fontos tárgynál előre várható volt — siettek azzal szemben álláspontjukat manifesztaálni. És természetesen, hogy a tárgyilagos bírálat higgadt hangjával — nem egyszer és nem egy helyen diadalmasan — versenyzett a pártfelfogás tulozása.

A kormánypárt lapjai eltelve — hisszük őszinte — elragadtatással a leirat iránt, azt mint az állambölcsesség minden ízében kifogástalan remekét magasztalták. Semmi kifogásunk ellene, találja kiki örömét abban, a mi megfelel az izlésének. De ahhoz már tán mégis fér egy két szó, hogy kormánypárti lapok egynémelyike, nem elégtelven a leiratra halmozott szertelen dicséreteket, nagyobb hatás kedvéért, minden áron mentül neveltségesebb színben iparkodott feltüntetni a ref. zsinatot. Különösen a kormánypárt német lapja, a „Pester Lloyd“-nak H. jegyű vezércikkirója, tartotta magára nézve lelki szükségnek jeleskedni ebben az irányban. Ez a H. ur csak úgy dobálja a „naiv“ (magyarul: együgyű) „gyermekes“ stb. ékes jelzőket szegény zsinat fejéhez, mely néki és a „Lloyd“-nak olyan feneketlenül mélységes mélyen alatta áll „államférfiúi belátás“, és természetesen állam iránti köteletségérzet tekintetében is.

„Tábornok ur, én nem tartom magam Nagy embernek, de akkorácska csak Vagyok, hogy oly parányok a minő ön, Levett kalappal szóljanak velem.“

Ezt írta egykor Petőfi „egy goromba tábornokhoz.“ Czikkevezér ur! ha a reformatusok országos zsinatának méltóságérzete megengedné, hogy önnek válaszoljon, mutatatis mutandis csak így felelhetne az ön önéretteljes gorombaságaira.

Más oldalon a politikai ellenzék pártkülönczei, a szóban lévő leirat minden sorából, a protestáns egyház megsemmisítésére irányzott rossz akaratot olvastak ki.

Ugy hisszük tulzás ez is, noha szerintünk is sok kifogás érheti a leiratot.

A kormány leiratában mindvégig erős kifejezésre talál az u. n. állami szempont, melynek egyedüli zsinórmértéke az államérdek, a jelen felfogás divatos értelmezése szerint. Mi nem ütközünk meg rajta, ha a kormány a korona és egyház közt folyó egyezkedésnél hasznára igyekszik fordítani a modern eszmeáramlatot, hogy az alku reá nézve minél nyereségesebben üssön ki. De más részről még természetesebbnek találjuk, hogy az egyezkedő felek másika, a ref. egyház, mely az állam szempontjából sem tette magát érdemtelenné eddig régi nagy jogaira, ragaszkodik szerződés-, törvény- és usus adta szabadságához, és zsinati határozatainak megalkotásánál sem tartotta kötelességének a deferálásban odáig menni, hogy már ne is a valódi és jogosult államérdeknek, hanem pusztán a kormányhatalom és kényelemszeretetének deferáljon.

Ezen általános megjegyzést azért bocsátottuk előre, hogy látható legyen, miszerint tollunkat nem párt szempont vezérli, s hogy a mennyire protestáns voltunk megengedi, iparkodni szeretnénk elfogulatlanul adni elő a leirat főbb részleteire vonatkozó megjegyzéseinket, melyek első sorban is az iskolaügyre vonatkoznak.

A leirat elismeri, hogy a magyar ref. egyháznak iskolatartási joga van, de figyelmeztetve az egyházat arra, hogy az 1791: 26. t. cz. „az államnak is fentartja az iskolaügy rendezésének és a tanulmányi rend törvényben leendő megállapításának jogát,“ visszautasítja az iskolaügyre vonatkozó zsinati határozatokat.

A figyelmeztetés talán felesleges volt, mert a magyar ref. egyház soha sem vonta kétségbe az államnak ama törvényes jogát, sőt a mennyiben a közoktatás ügye (a népoktatásra vonatkozólag) országos törvények által szabályozva van, a törvényekhez alkalmazkodik is.

Ugy látszik, a figyelmeztetésre nagyobb szükség van odafent és pedig azért, hogy a leiratban mindig csak az egyház iskolatartási joga emlegettetik, holott az 1791:

26. t. cz. a magyar ref. egyháznak nemcsak iskolák fenntartására ad jogot.

Ezen törvény 5. §-a szerint „Scholas quoque tam triviales, quam grammaticas, non solum quas habent, sed et novas, ubicunque iis necesse visum fuerit, prout et altiores, accedente tamen praevia quoad hasce adsensu Regio, erigere; ibique ludimagistros, professores, rectores, subrectores vocare et dimittere, numerum eorum augere, vel minuere, nec non directores seu curatores scholarum quarumvis, tam locales, quam superiores et supremos e suae confessionis hominibus eligere; rationem, normam et ordinem docendi et discendi ordinare futuris semper temporibus liceat Evangelicis utriusque Confessionis.“

Ezen a törvényben gyökerező jogával élt, és így egészen jogos téren mozgott a reformátusok országos zsinata, midőn a határozatai II-ik részét képező iskolai törvényeket megalkotta.

Véleményünk szerint az állami jogkör nem csorbult volna az által, ha a korona meggyőződve először arról, hogy a népoktatásra vonatkozó szabályok megegyeznek-e az e tárgyban már meghozott állami törvényekkel, s meggyőződve másodszor arról, hogy az országos törvényekben még nem rendezett közép- és főiskolák tekintetében, a zsinati szabályzat a jelenlegi állapothoz képest haladást mutat-e, azon különben magától értetődő fentartással, hogy ezen szabályozás a jövőben országosan alkotandó közoktatási törvényeknek nem praejudikálhat, megadja a szentesítést.

A közoktatás ügye csak nyert volna így. A ref. közép- és főiskolák, nem várva be a reájok vonatkozólag ki tudja még hány év múlva hozandó országos törvényeket, jókora lépést tehettek volna előre. Meglehet azon, a zsinat bölcs elnöke által megnyitó beszédében hangoztatott és bizonyosan sokaknál visszhangra talált termékeny eszme is közelebb jutott volna a megvalósításhoz, hogy a ref. egyház az iskolák körül eddigelé követett extensiv irányzatot, a tömörülés intensiv irányzatával cserélje fel. S ezek így meglévén, könnyebbé tétetett volna a majd megalkotandó országos közoktatási törvényeknek, még magasabb igényeit is kielégíteni.

Most pedig marad minden a régiben. Az országos egyház nem követelheti a reformokat hatályosan még ott sem, a hol azt tennie helyén volna, mert nem lesz országosan kötelező egyházi törvény, a melyre támaszkodhatnék. S ha az államkormány országos törvény hiányában rendeletek útján próbálna tenni valamit, lesz elégedetlenség és visszahatás, még több mint eddig volt. Mert nem fognak hiányzani a gyanúsítások, hogy ime a magas kormány csak azért tagadtatta meg a Felsőség által a zsinattól felterjesztett iskolai törvényektől a szentesítést; csak azért kifogásolta a 3-ik §-t, mely szerint a ref. egyház is-

kolái az egyház testéhez tartoznak: hogy — mindezekhez járulván még a kormányrendeletek feltétlen végrehajtására vonatkozó módosítványának elfogadtatása — törvény hiányában, rendeleteivel egészen hatalmában kerítse az autonom ref. egyház közép- és felsőbb iskoláit. Már is foly a találgatás, hogy valjon micsoda értelmet tulajdonít a vallás- és közoktatásügyi kormány az 1791. 26. t. cz. fentebb idézett 5-ik §-ának, s valjon a protestáns iskolákra nézve nem rejteget-e elhallgatott intentiókat, midőn a leiratban mindig csupán „iskolatartás jogot“ emleget, s a ref. zsinat iskolaügyi határozatai közül a közép és főiskolákra vonatkozókat visszautasítja azért, mert e tárgyra vonatkozólag még nincs országos törvény, de visszautasítja egyszersmind a népoktatásra vonatkozókat is, holott e tárgyban már van az országnak törvénye.

S itt elérkeztünk észrevételeink másik tárgyához, a leiratnak az 51. 117. és 136. §§-ra vonatkozó kifogásaihoz.

A 117. §. szerint a lelkipásztorok azon megkereséseket, melyeket a politikai hatóságok a közigazgatás érdekében hozzájuk közvetlenül intéznek, és melyek az ország törvényeivel megegyeznek, teljesíteni tartoznak.

A leirat szerint ezen §. nem szentesíthető, mert az — állítólag — még a kormányrendeletek birálatára és visszautasítására is feljogosítja az egyes lelkészeket.

Ez az aggodalom, véleményünk szerint, egészen alapelkül, mert úgy tudjuk, hogy a kormány rendeleteit nem közvetlenül, hanem egyházi felsőbbségük útján kapják kezökhöz a lelkészek, s ezen felsőbbség felhívásainak ugyancsak 117. §. rendelkezése szerint fegyelmi büntetés terhe alatt pontosan eleget tenni tartoznak. Nincs is a 117. §-ban seholy szó kormányról és kormányrendeletéről, hanem csupán a lelkészekkel közvetlenül érintkező, tehát mindig a felsőbb fokú, politikai hatóságoknak, a közigazgatás érdekében kelt megkereséseiről.

E §. a lelkészi hivatalok azon improprius, átruházott hatáskörére vonatkozik, melynélfogva azok az állami közigazgatás érdekében is tesznek szolgálatokat. — Hogy e hatáskör meddig terjed és micsoda eljárásokra vonatkozik, országos törvényekben van meghatározva. E határnál megszűnik a lelkészi hivatal kompetenciája, azontul tehát a politikai hatóságoktól közvetlen megkereséseket elfogadni sem joga, sem kötelessége. S ha mégis ily megkeresés jutna kezébe, akkor arra nézve kettő lehetséges: vagy indokolva visszautasítja s ez esetben a megkereső hatóság a lelkész felsőbbségéhez fordulhat; — vagy maga terjeszti fel a felsőbb egyházi hatósághoz s utasítást kér, köteles lévén annak értelmében eljárni. Ez utóbbi eljárás rövidebb, előzékenyebb, de ama másik sem sértő vagy természetellenes.

Venio nunc ad fortissimum.

A 136. §. szerint a püspökök azon kormányrendeleteket, melyek az egyház közjogi állását érintik és az egyház alkotmányával vagy hitelveivel ellenkeznek, egyházkerületi tárgyalás előtt nem teljesíthetik és nem követhetik. Az 51. §. szerint pedig az egyházkerületi közgyűlés annyiban intézkedik a kormányrendeletek végrehajtásáról, a mennyiben azok a ref. egyház önkormányzati jogaival megegyeznek.

A kormány ezen §§-kat nem találta megerősíthetőnek, sajtója pedig sietett megbotránkozásának adni kifejezést a felett, hogy a zsinat ilyet határozni merészkedett.

Mi azonban, mielőtt itélnénk, vizsgáljuk meg a dolgot közelebbről.

A hazai ref. egyház hitelveinek és alkotmányának sérthetetlenségét a király koronázási esküjén és hitlevelén kívül, országos törvények biztosítják; országos törvények szabályozzák ezen egyháznak viszonyát az államhoz, melynélfogva a hazai ref. egyház törvényhozási és kormányzati autonómiával bír.

E törvényeket nincs közjogi író és általában publicista Magyarországon, a ki a magyar állam alaptörvényei közé ne sorozná. Fontosságukat bizonyára nem csökkenteni az, hogy a legkiválóbbak közülök kétoldalú szerződés vagy (mint az 1791: 26. t. cz. és az erdélyi diplomák) örökidőkre szóló fejedelmi charta alakjában keletkeztek.

Az ilyen alaptörvényeknek egyszerű kormányrendeletek még kevésbé derogálhatnak, mint más közönséges törvényeknek. De nem derogálhatnak azok a törvényesen biztosított autonóm jogkörben alkotott egyházi törvényeknek sem, mert világosan megmondja az 1791: 26. t. cz. 4. §-a: „Canones per Synodos suo modo conditi, in quorum nempe actuali usu existunt (Evangelici), et deinceps ratione per hanc legem definita condendi, neque per dicasterialia mandata, nec per Regias resolutiones possint alterari.“

Maga a tárgyalás alatt álló leirat is elismeri, hogy „egyáltalában csak törvényes rendeletek végrehajtásáról lehet szó.“

A ki ezeket figyelmére méltatja és tekintetbe veszi még azt is, hogy a magyar ref. egyház az 51. §-ban foglalt jog gyakorlatának eddig tényleg gyakorlatában volt; a ki visszaemlékezik a távolabb és közelebb múlt idők eseményeire, és a tapasztalatból meggyőződik arról, hogy a ref. egyház autonómiája kárt soha, ellenben hasznót sokat és jelentékeny eredményezett e hazának is: az megérti, hogy a magyar reformátusok ezt az autonómiát továbbra is sértetlenül fen akarják tartani, s azt vesztélyeztető kormányrendeletek végrehajtására — tehát öngyilkosságra — vállalkozni nem kívánnak.

Gyakori ellenvetés, hogy a viszonyok mások most mint régebben, felelős kormány és nemzeti parlament mellett nem lehet attól tartani, hogy a ref. egyház jogai ellen az államkormány nagyobb mérvű támadást intézhessen. Ezen optimistikus okoskodás megerősítésére elegendő arra mutatni, hogy maga a szóbanlévő leirat is elismeri, miszerint a törvények magyarázatában igenis előfordulhatnak egyház és kormány között nézeteltérések; mi protestánsok pedig még nem nagyon régi példákól tudjuk, hogy a „nézeteltérések“ mekkorák lehetnek. Pedig ki tagadhatná, hogy a mostaninál még sokkalta kevésbé törvénytisztelő kormánya is lehet hazánknak. Elvégre is minden alkotmánynak garanciái adják meg az értéket, ezekről pedig nem akkor, mikor a baj már meg van, hanem jóelőre kell gondoskodni. Leégett házat késő assecurálni.

A leirat nem engedheti meg, hogy a kormányrendelet törvényessége iránti nézeteltérés esetében az egyház magyarázata álljon meg. De valjon megnyugtatóbb biztosíték az, a melyet javaslatba hoz? Ime szavai a leiratnak: „Nem kívánja Ő Felsege megtagadni a püspököktől és az egyházkerületi gyűlésektől a kormány rendeletei elleni felírás jogát, ha a rendeleteket törvénybe ütközőknek találják, de kétségbe kell vonni, hogy az egyházi közegek a kormányrendeletek végrehajtását még az esetben is akadályozhassák, ha a kormány a felírás után is megmaradt rendelete mellett és annak végrehajtását kívánja. Ő Felsege ennél fogva felhivatni rendelte az országos zsinatot, hogy ezen (t. i. a fent idézett) §§-kat az országos törvények analog eseteinek megfelelőleg módosítsa: jelesen a püspököknek a kormányrendelet ellenében egyszeri felírási jogát fentartva sőt felhatalmazva a püspököt arra is, hogy az ügyet az egyházkerületi közgyűlés elé vihesse, s esetleg a közgyűlés is az egyszeri felírási jogot gyakorolhassa, oly intézkedést javasoljon, melyszerint a végrehajtás biztosítottatik, fenmaradván a netáni sérelem ellenében az egyház központi hatóságainak — konventnek, zsinatnak — felterjesztési joga.“

Nem akarjuk csekélyleni a repraesentatiók s az országgyűlés előtti sérelmi panasz jogát, sőt ezeket, mint a ref. egyház által eddig is többször sikerrel használt remediumokat, a zsinati alkotmánytörvénybe beiktatni kívánjuk. De csupán ennyi még kevés biztosítéknak. — E mellett utóvégre is csak a megtámadott rendelet kibocsátója, a kormány, marad a rendelet bírója, a törvények sőt hitelvek magyarázója, és a netalán önkényes magyarázat ellen nem elég biztos menedék a parlament, ezen politikai testület, melynek többsége éppen a kormány pártja.

Több megnyugvással lehetne egy kellően szervezett, független állású országos politikai vagy állambíróságra bízni — ha ugyan léteznék ilyen hazánkban — az oly conflictusok elintézését, melyet valamely, az egyház köz-

jogi állását vagy belső alkotmányát sértő kormányrendelet kibocsátása provokált. A pártokon kívül álló bíróság remélhetőleg a törvények és nem pártdoktrínák szerint ítélné, és nem volna megijeszthető a kabinetkérdés fellejtése által. Hitelvek kérdésében azonban, még ha léteznék is ilyen bíróság, egyedül az egyház határozhatna, minden más eljárás ellenkezne a hitelvek lényegével s egyértelmű volna az egyház megsemmisítésével. — Ám vonja meg az állam határain belül a létezés jogát az olyan egyháztól, melynek hitelvei a helyes államkormányzatot lehetetlenné teszik, de elismert egyházaknál a hitcikkelyek dolgába ne avatkozzék.

Állambíróság hiányában mi a leirat által ajánlottakat s a 117. §-ban foglaltakat együtt találónok kielégítő garantiának.

Az ily combinatio nem is volna valami a mai időben szokatlan vagy épen hallatlan dolog, és nem is tenné a ref. egyházat statussá in statu, a mint némelyek jókora felületességgel hirdetik. A magyarországi törvényhatóságok mind bírják ama garantiákat és pedig valamennyit együtt. Az 1870. 42-ik és az 1872. 36-ik t. cz. vagyis azon törvények melyeknek analogiájára kívánja szabályozni a leirat az egyháznak a kormányrendeletekkel szemben követendő eljárását, kétszeri sikertelen felirat után sem kötelezik a törvényhatóságokat, az általok törvény- vagy közjé ellenesnek tartott kormányrendelet feltétlen végrehajtására, arra pedig egyenesen felhatalmazzák őket, hogy a törvénytelen ujonczozást és adóztatást parancsoló kormányrendeletektől a végrehajtást megtagadják. Valjon ezek szerint a törvényhatóságok is megannyi államot képeznek-e a magyar államban? Bizonyára nem, mert ha azok volnának, nem lehetne legmelegebb pártolójuk épen a jelenlegi államkormány, holott annyian biztatják a centralisatióra. Az a kormány pedig, amely oly őszinte pártolója a széleskörű és jus resistendivel is garantizált autonomiának a törvényhatóságokban, csak nem lehet ugyanannak ellenzője a reform. egyházban, holott feje, lelke maga is református? Mert lehetetlenség, hogy az államhatalomtól nagyobb önállóságot igényelhetne egy megye vagy város. mint a sajátos életű, kényesebb természetű egyház. És lehetetlenség az is, hogy az autonomiát, a mi alatt az egyháznak az államhoz való viszonya, belső törvényhozási és kormányzati önállósága és a jus reformandi együtt szokott értetni, valaki kevésbé fontos dolognak tartsa a ref. egyház, mint az ujonczozást valamely törvényhatóság szempontjából.

Véleményünk szerint az 51. 117. és 136. §§-ok kérdése a male informato ad bene informandum Principem appellálandó.

A jus advocatiae terjedelmét a zsinat bizonyosan úgy értette, a mint eddig tényleg megvolt. Ha itt hiba van, inkább a zsinati határozatok szavaiban, mint intentiójában

van a hiba. Az egyház maga sem akarhatja minden határozatainak állami végrehajtását, a mi sok esetben lehetetlen is volna De viszont az sem lenne igazságos, ha az állam mely napról-napra több szolgálatot követel az egyháztól s annak közegeitől, napról-napra kevesebb támogatásban részesítené az egyházat.

A zsinati tárgyalás valószínűleg kifogja mutatni, hogy a leiratban elsoroltakon kívül még több olyan egyházi határozat gondolható, melytől az állam a végrehajtási segélyt a maga érdekében sem tagadhatja meg.

E tárggyal összefüggésben mi csak egy pontra kívánunk még megjegyzést tenni.

A leirat nem tartja államilag behajthatónak azon pénzüsszegeket, melyeknek célja az egyházközség vagy presbyterium által megválasztott egyháztagokat e hivatalok elvállalására szorítani, sőt azt látná helyesnek, hogy a hitek az egyház fentartására adózni igenis, ellenben abban szolgálatot vállalni egyáltalában ne tartoznának.

Ezeknek a leiratba iktatásakor, úgy látszik, nem a magy. ref. egyház szervezete lebegett a kormány szemei előtt. Ugy hangzanak ezek, mintha egy demokratico-republikanus állampolgárait arra tanítanák, hogy adójok lefizetésével minden kötelességet teljesítettek az állam iránt. A hol önkormányzat van, ott nemcsak megvárják az egyesektől, hogy a közügytől ne tagadják meg szolgálataikat, de sőt, ha szükséges — rendszerint pénzbírsággal — kényszerítik is őket a szolgálatra.

Ily szükség alapján kötelezte p. o. az 1435. évi 2 t. cz. a szolgabírói, az 1871 : 18. t. cz. a községbírói hivatalra megválasztottakat, az 1848. 18. t. cz. alapján a sajtóbírói rendtartás, az esküdti szolgálatra behívott polgárokat, számos hazai törvény az országgyűlési tagokat, pénzbírság illetőleg sokkalta szigorubb büntetés terhe alatt is, a megfelelő közszolgálatok teljesítésére, mely példához hasonlókat nagy számmal lehetne felhozni a külföldi államokból is.

Hasonló szükség sugallta a zsinati határozatok analog intézkedéseit, és annál inkább kellene sajnálni, ha a korona az ezekszerint kiszabandó mérsékelt pénzüsszegek behajtásánál, az esetleg szükségessé válható állami segélyt megtagadná, minthogy e pénzüsszegek voltaképen váltság, e közszolgálatnak adóra átváltoztatása természetével birnak. Méltányos dolog ugyanis, hogy a ki az egyháznak szolgálatot tenni nem akar, nagyobb anyagi áldozattal támogatassa azt, mint mások, a kik adózással is, szolgálataikkal előmozditják annak érdekeit.

Egyébiránt meg vagyunk győződve, hogy a zsinatnak eszeágában sem volt lehetetlent kívánni, tehát azokat is, kik bármilyen bevehető ok miatt akadályozva vannak, hivatal vállalására kényszeríteni, s miután a leirat kívánja, ezt ki is fogja fejteni törvényeiben.

A leirat azt is kifogásolja, hogy a zsinati határozatok szerint az egyház fegyelmi hatalma, nem csak hivatalnokaira, hanem összes hiveire kiterjed, s hogy az egyháztagok valláserkölcsei kötelességei — állítólag — szigoruan határozatnak meg.

A fegyelem tekintetében, ennek csupán a hivatalnokokra szorításával, a magyar ref. egyház annál kevésbé léphetett fel mint első ujitó, mert hitelvei és szervezeténél fogva rendeket nem, csupán ugyanazon valláserkölcsei kötelességekkel bíró és ugyanazon competencia alá tartozó hiveket ismer kebelében; s miután demokratikus szervezeténél fogva hivei egyetemére kell támaszkodnia, örködni kénytelen, hogy testének valamennyi tagjai épek maradjanak.

Különben az államnak — a közkerkölcsök decadentiájának mai korszakában — még köszönettel kellene fogadnia az egyházi komoly fegyelmet, főképen ha az arra ajánlkozó egyház olyan, hogy már szervezete is kizárja az e hatalommal való nagyobb és gyakoribb visszaélések lehetőségét.

E szervezet birtokában nem elsőrendű kérdés a magyar ref. egyházra nézve az, valjon továbbra is fentartja-e Ő Felsége az erdélyi püspök megerősítésének jogát, s valjon az erdélyi püspök ezután is tartozzék-e a homagialis esküt letenni.

Intézzék el e kérdést a zsinat a hogy jónak látja és lehet. Nekünk csak egy kérésünk van hozzá: védje, óvja meg bölcsen és bátran a magyar ref. egyház ősi alkotmányának sok vihart állott sarkalatos intézményeit.

Bizunk benne, hogy ezt meg is fogja tenni.

L.

L-dik zsoltár átírata.

Az Isten szól, az uraknak ura
És mind e föld népét előhívja,
Kik kelettől nap nyugtáig laknak;
Dicsfényt áraszt ormán a Sionnak, —
Jő! ragyog minden lépte a szép fényben,
Itél és semmit nem hallgat el épen.

Emésztő tűz száguld arcza előtt,
Nagy forgó szél zug fel utja körött,
Szólítja a mennyet és a földet,
Megtéli a kik félik őtet.
Hadd gyüljön — úgy mond — ide minden népem,
A kiknek törvényt áldozatról tettem.

Igazságát messze zengi az ég,
Mert az Isten igaz bíró mindég,
Halld meg — ugymond — miket néked szólok.
Én népem s végy tanuságot rólok:
Én vagyok az Ur, Istened tenéked,
Áldozat végett nem vádollok téged.

Áldozatid mert előttem égnek,
De én ökröt házaiból nem kérek,
Aklaidból a bakokat ne add,
Mert az enyim itten minden állat;
Ismerem a hegy, erdő minden vadját,
A mező minden madara hol száll át.

Ha éhezném sem mondanám neked,
Mert nekem a föld és minden enged;
Azt véled-e, hogy ökörhust eszem?
Vagy italom' bak vériből veszem?
Szívbeli hálád, fogadásid vannak,
Ezeket áldozd a felséges Urnak.

Szükségemben tőlem segélyt ha kérsz,
Megsegítek és te engem dicsérsz.
De te gonosz, halld, az Ur szól néked:
Törvényemet nyelvedre mért vésszed,
Frigyem megrontod, bár a száddal vallod,
Igémet s intő szómat meg se hallod.

És midőn a rabló tolvajt látod,
Vele indulsz, az ő utát járod;
Nemtelen vágy gyulasztván szivedet,
Buják között keresed élvedet;
Szád csak a romlott beszédeket szólja,
Álnok a nyelved, ármány hangzik róla.

Leülve, hogy ten rokonidat szóljad
S rágalmadat testvéridre szórjad;
Én hallgatok a mig te ezt tésszed,
Azt véled hogy együtt érzek véled,
De szemem elé állitlak még ezért
S büneid méltó büntetése elér.

Óh vegye ezt most eszébe minden,
A ki előtt feledve van Isten,
A mig el nem rántja mentség nélkül;
A ki hálát ad, Istent az becsül,
Mond az Ur, az ily ember jár jó uton,
A hol az Isten segedelme vagyon.

K. A.

A 37-dik dicséret átírata.

Ez ének állítólag a Lutheré. Német szövege a magyar fordítástól kivált az első versben szembetűnően eltér. E szöveget lehetőleg megközelítve, így hangzanék az magyar nyelven.

Jövel óh szent lélek Isten,
Töltsd be néped szívét bőven,
Kegyelmednek áldásával,
Hő szerelmed lángjaival.
Uram, fényes szövétneked
Gyűjti hitre a népeket
Mind e földön, minden nyelven;
Azért neked szívünkben zengjen:
Halleluja, halleluja!

Te szentségnek új világa,
Vezess igéd szent útára,
Taníts Istent jól ismernünk,
Hogy atyjának vallja szívünk.
Őrizz hamis tudománytól,
Ne tanuljunk soha mástól,
És ne légyen több más senki,
Hanem Krisztus, kibem kell bizni:
Halleluja, halleluja!

Óh mi édes vigasztalónk,
Légy kegyelmes őltalmazónk,
Hogy maradjunk utaidban,
Ne csüggedjünk bajainkban.
Készíts minket szent erőddel,
Hitünk gyenge, buzdítsad fel,
Hogy halál vagy élet által
Küzdjünk te hozzád bátorsággal.
Halleluja, halleluja!

K. A.

Miképp lehet arról, hogy Krisztus a halálból valósággal feltámadott, az ujszövetség a felőli bizonyoságtételeiből meggyőződünk?

(Vége.)

Arra nézve, hogy a Pál által hirdetett evangéliom, azzal az evangéliommal, a melyet a tizenkét apostol, s főképp a 3 legtekintélyesebb hirdetett, teljességgel nem ellenkezett, sőt ellenben teljes összhangzásban volt, biztos ismeretet szerezhetünk magunknak a következőkből: 1. Az általa hirdetett hitet maga Pál apostol azonosította azzal a hittel, a melyet a többi apostol hirdetett. Mert azt mondja Gal. 1: 23-ban a judeabeli keresztyénekről, a kik őt személy szerint nem ismerék, „csak hallák folytonosan, hogy a ki egykor üldözőnk volt, most hirdeti a hitet, a melyet egykor pusztított volt; már pedig az a hit, a mit az apostol egykor pusztított volt;“ épen az a hit, a mit a 12 apostol hirdetett és terjesztett el. Miképp azonosíthatta pedig azon esetben, ha az üdvezülés útjára, módjára, a Krisztus feltámadására és isteni méltóságára nézve egészen másképp értett volna, mint a 12 apostol? Hiszen akkor egészen más Krisztust hirdetett volna ő, mint a tizenkettő, következésképpen hitet is egészen mást. 2. A galatákhöz irt levél 2-dik részének első szakaszában ezeket írja Pál apostol: „Tizen-négy évvel azután (hivővé levése után) fölmentem Jerusálembe és eléjök (azok elé, kik az apostoli gyűlésben jelen voltak) terjesztettem az evangéliomot, a melyet hirdetek a pogányoknak, külön eléjök pedig a tekintélyeseknek; a végett, hogy ne fussak, vagy ne futottam légyen hiába.“ — Abból a czéltételből, melyet a végszavak alkotnak, világos, hogy az apostol úgy gondolkodott, miszerint az ő apostolkodása hiábavalóvá lenne azon esetben, ha az általa hirdetett evangéliumot az apostoli gyűlés nem helyeselné, roszalná. — Azután ezt mondja az apostol: „De még Titus sem kényszerítettett körülmetélkedésre.“ Itt a tételt kezdő „de“ kötő szó a közvetlenül megelőző ama czéltétellel, „hogy ne fussak, vagy ne futottam legyen hiába“ állván ellentétben, kétségkívül ezt a gondolatot foglalja magába:

de előterjesztésemnek nem lett eredménye, apostolkodásomnak hiábavalóvá levése, tehát (a mi azt előidézte volna) evangéliomomnak roszaltatása, hibásnak, hamisnak ítélte-tése. Majd a tekintélyes apostolokra térvén át az apostol, így szól: „azok velem semmit se közöltek (ezen ígéhez ez a gondolat van kötve „semmit se tanítottak, tudniillik semmit a mi előttem új dolog volt volna, vagy az én evangéliomommal összhangzásban nem állott volna, tanomon semmit se változtattak.“) Sőt ellenben, látván hogy én Isten általi megbízás következtében hirdetem az evangéliumot a pogányoknak, épen úgy mint Péter Isten általi megbízás következtében hirdeti azt a zsidóknak, és a kegyelmet, a mely adaték nekem, felismervén, Jakab, Péter és János, a kik oszlopoknak tekintetnek, engem és Barnabást jobb-jok nyújtásával üggyársuknak ismertek el.“ Már az apostol ezen előadása után ezt kérdehetjük: lehet-e feltennünk, hogy az apostolok gyűlése a Pál evangéliomát ne roszalta, hamisnak ne nyilvánította volna, az oszlopapostolok pedig Pállal szoríthatnak volna kezet, sőt üggyársuknak fogadták volna el, azon esetben, ha az apostol evangélioma, a többi apostol evangéliumával ellenkezett volna az üdvezülés útját, módját, s a Krisztus személyét, feltámadását, isteni méltóságát illetőleg? A ki ezt fölteszi: föltevésével hiábavaló emberekül tünteti fel a tizenkét apostolt, mint a kik, az általuk egyáltalában nem helyeselt, az övékével épen ellenkező tudománynak tovább terjedésére, apostoli megbízásukkal ellentétben segédkezetek nyújtottak volna. — Azon föltevés a tizenkét apostolt hűtelen sáfárokká bélyegezné. Azt sem lehet pedig mondani, hogy az apostoli gyűlés és különösen a 3 oszlopapostol, valami kényszerítő körülménynek engedtek akkor, midőn a Pál evangéliumát nem kárhoztatták és őt üggyársuknak ismerték el. Mert ugyan mi kényszerítő szükség foroghatott volna fen, az apostoli gyűlésre és ama tekintélyes apostolokra nézve Pállal szemben? a kinek, ha ugyan evangélioma a többi apostolokéval ellenkezett, még csak értelemtársa sem volt a gyűlésben Tituson és Barnabáson kívül? De nem is szól az apostol semmiről, a mi a többi apostolokat saját érzések és gondolatjok elfojtására kényszerítette volna. Sőt ellenben világosan mondja, hogy az oszlopapostolok az ő neki adott kegyelmet felismerték, és annak következtében ismerték el őt üggyársuknak.

Ezek szerint a galatákhöz irt levélből nem csak hogy nem lehet azon föltevést, hogy a Pál evangélioma a többi apostolokéval ellenkezett, nem lehet igazolni, sőt ellenben teljesen meggyőződhetünk a felől, hogy Pál épen azt az evangéliumot hirdette, a melyet a többi apostol hirdetett. E mellett vegyük tekintetbe még a következőket. A második század elején s még inkább az első század vége felé, midőn már az a zsidó-keresztyén értelem, melyet a velem ellenkező gondolkodású theologok, a tizenkét apostolnak s főképp a három legtekintélyesebbnek tulajdonítanak, hanyatlásnak indult, a tekintélyesebb egyházvezető férfiak közül is, számosan lehettek és bizonyosan voltak is olyanok, a kik ama tizenkét apostol egyikével vagy másikával, különösen a hosszú életet élt Jánossal személyesen éruköz-hettek és annak szájából hallhatták azt, hogy a jeruzsálemi apostolok miképp értettek az üdv útjára, módjára, a Krisztus feltámadására, istenségére nézve. Épen azért, ha valamely előre beszívott vélemény már előre elfogultakká nem tett

bennünket, nem tehetjük fel, hogy az így értesült egyházi férfiak és az a nagy sokaság, mely az ilyenek értelmét követé, a Pál evangéliomának a többi apostolokéval való ellenkezése esetében nem ezek értelmét helyeselték és fogadták volna el, holott ezeket a Krisztus közvetlen tanítványainak s ekép a Krisztus tanításaira és a Krisztus személyére vonatkozó dolgokra nézve legmegbízhatóbb személyeknek tartották. S épen azért — nézetem szerint — nem úgy áll a dolog, hogy a paulinismus a tizenkét apostol által követett s forgalomba hozott értelmén diadalmaskodott; hanem úgy, hogy a páli értelem a tizenkét apostol értelmével karöltve járt és azzal együtt diadalmaskodott azon zsidós keresztyénségen, a melynek értelmével csak annyiban volt távoli rokonságban a tizenkét apostol értelme, hogy — mint fenebb láttuk — a mózesi szertartásos törvényeket a tizenkét apostol is megtartotta. A paulinismus diadaláról csak annyiban lehet szó, hogy a katolika egyház megalapultával, ennek tagjai közt a mózesi szertartásos törvények nem találtak többé követőkre.

Ezek szerint az ujszövetség elfogulatlan értelmezésének teljes biztosságu eredményeül mutathatom fel azt, hogy a Pál apostol evangélioma nem ellenkezett a többi apostolokéval, következésképen ezek is épen úgy hitték, vallották és hirdették azt, hogy Krisztus feltámadott a halálból, a mint hitte, vallotta és hirdette Pál apostol. Így állván a dolog, ismét felteszem szóról szóra ugy azt a kérdést, a melyet a szájhagyomány becséről való szólásom közben, fenebb már feltettem. „Vajjon lehet-e az apostolokban épen egy tapasztalatok alá esett s tapasztalás utján könnyen felismerhetett tárgynál, a milyen a Krisztus feltámadása, eszelős rajongásnak helye? Ha ezt nem lehet feltennünk, vajjon inkább fel lehet-e azt, hogy az apostolok magok ugyan nem hitték azt, hogy Krisztus feltámadott volna, de mégis hirdették hitetés, ámitás céljából. — De ugyan mi érdek vezette volna őket ezen ámitásra? Vajjon a legrégebb keresztyén egyházi atyák fenmaradt írásai és magok az ujszövetségi szentírások ugy tüntetik-e föl az apostolokat, hogy ezekről a szándékos félrevezetés, ámitás bűnét feltehetjük? Vajjon magok azon keresztyének, a kiknek az apostolok a Krisztus kivégeztetését követő napokban hirdették a Krisztus föltámadását, oly könnyen hívó, talán együgyü, meggondolatlan, önjavukkal nem gondoló emberek tarthatók-e, kik az apostolok hirdetésére elhitték azt, hogy a Krisztus feltámadott, holott csekély fáradsággal végére járhattak volna annak, hogy hogy áll a dolog valósággal, — és hívökké lettek, midőn hiteladásukkal gunynak, üldöztetéseknek néztek elébe?

Mindezek alapján, vizsgálódásom eredményét ebben a tételben fejezem ki: Ha lehet valamely állítólagos eseménynek valóban megtörtént volta felől, a róla szóló historiai adatokból meggyőződést nyernünk: akkor arról, hogy Krisztus föltámadott a halálból, az ujszövetség bizonyágtétele után, rendületlen meggyőződésben lehet lennünk.

Menyhárt János.

Az egyházmegyék gyám- és nyugdíjintézetei érdekében.

(Vége.)

A mi végre magát a kegyeletévi rendszabályt illeti, őszintén megvallom, hogy az ugy, a mint jelenleg érvényben van, nekem egyáltalában nem tetszik.

Nem tetszik pedig azért, mivel rajta a lelkészeknek, mint testvéreknek, egymás iránti szeretete bélyegét, bár mennyire vizsgálom is, sehogy sem tudom felismerni; hanem igenis felismerem azon egy kis szükkeblüségét, vagyis a lelkész özvegynek és árvának a következő lelkész nemzedék rovására szeretését!

Ez egy erkölcsi testület törvényében felette nagy hiba, csodálkozom, hogy ezen hiba a szabályt alkotó lelkész elődök figyelmét elkerülte!

A természet rende szerint ugyanis, az idősebb lelkész özvegye és árvája követeli a kegyeletév jótéteményét, még pedig nem férje ismerőtől, kortársaitól, barátaitól, a kikkel talán a nemes pályatéren együtt küzdött, a kik előtt magának talán érdemeket is szerzett, hanem többnyire egy ifju lelkésztől, a kit soha sem látott; követeli pedig tőle egyedül azon a jogon, mert az rendes lelkésszé lett! Pedig ha könyörületre és munkás szeretetünkre érdemes egy lelkész özvegye és árvája: épen olyan méltó arra, egy, az életet a 30-as éven többnyire felül megkezdő új lelkész, a kinek szolgálata legtöbb esetben az egész fizetés által sincs megjutalmazva!

Ezen körülményből kiindulva, az ifjabb lelkész nemzedék ép oly szeretetnélkülieknek tekintheti és tekinti is, a kegyeletévi statutumot megalkotó lelkész elődöket: mint a milyen szeretet nélkülieknek tartják a gyermekek azon vétkes könnyelmü szülöket, kik a rájuk néző örökséget tetemes adóssággal megterhelték!

De nem csak a testvéri szeretet bélyegét nem találom fel az érvényben levő kegyeletévi statutumon, hanem igazságtalannak is tartom azt!

Nagy szót mondtam ki, megpróbálom bebizonyítani.

A kegyelet év — az én nézetem szerint — a lelkész özvegyére és árváira nézve épen olyan jótétemény, mint az országos tanítói nyugdíjintézetnél az özvegy tanítónéra és árváira a végkielégítés; azzal a különbséggel azonban, hogy a kegyeletévi végkielégítés után is a lelkészi özvegy és árva, az egyházmegye gyámpénztárából rendes évi osztalékát megkapja!

Abból pedig, hogy a lelkész özvegye és árvája a kegyeletévi javadalom átvétele után is, az egyházmegye gyámpénztárából rendes évi osztalékot kap, egyenesen az következik: hogy amaz özvegy és árva tehát nem egy lelkésznek, hanem az egyházmegye összes lelkészeinek özvegye és árvája. — És mint ilyet, hogy végkielégítéssel, illetőleg kegyeletévvvel egy lelkész, még pedig a nagyon szerény fizetésü, és bizonyosan adósságokkal terhelt káplánságból, rendes lelkészi hivatalba lépett új lelkész — lásson el: ebben egy parányi igazságot sem látok; hanem igen is látok igazságtalanságot és szomorú következményeket! Ugyanis

Mi az oka annak, hogy az ifjabb lelkész nemzedék tetemes adósságba elmerülve van??!

Igaz, hogy az adósság csinálásnak több okai lehetnek; — de miután az ifjabb lelkész nemzedék eladósodása annyira általános, azt lehet gyanítani, hogy az eladósodás legfőként abból származik, mert, az ifju lelkész bár félfizetést kap, de mert az élet rövid, családot alkot; és minthogy egy lelkészcsaládnak, az egész évi fizetés is nagyon szerényen volna elég: elveti az adósság magvát, a mely hamar ki kél, buján növekedik és gazdagon terem!

Bizony azon parányi anyagi haszonnál, a mit a kegyeletév átadása által az özvegynek és árváknak nyújtunk, sokkal több az abból származó erkölcsi kár! a melyet elhárítani, nem hiszem hogy mindegyik szerető testvérlelkésznek szíven ne feküdnék!

Én legalább, a ki kegyeletévi kötelezettségemnek, ezelőtt 17 és 18 évvel eleget tettem, az érvényben levő kegyeletévi rendszabályt, — mint a melynek tulajdonítom főként amaz erkölcsi kárt, — beszüntetni javaslom. — Nem ugyan, hogy a gyámoltalan lelkész özvegyet és árvát semmi segélyben ne részesítsük; — hanem hogy a most érvényben levő kegyeletévi rendszabály helyett, — mint erkölcsi testülethez illik, — léptessünk életbe olyat, a mely igazságos és a melyen a testvéri szeretet bélyege tisztán és világosan felismerhető legyen!

Nézetem szerint, a jelenleg érvényben levő kegyeletévi rendszabálynál czélszerűbb és igazságosabb lenne a következő tervezet:

„Mindenik egyházmegye, saját jó belátása szerint határozza el, hogy egy lelkészi özvegyet és árváit mennyi kegyeleti összeg illeti.“

„A meghatározott összeg „kegyeleti adó“ czímen vettessék ki az egyházmegye összes lelkészeire, annyiszor a hány lelkész-haláleset egy év alatt előfordul.“

„Ha a lelkész örökös nélkül halna el, a kegyeleti adó ez esetben is kivettessék és a bejött összeg a gyámpénztárt illesse.“

„A más egyházmegyéből beköltözött lelkész első évi fizetésének felét a gyámpénztárba tartozik befizetni.“

Ime ez az én tervezetem a jelenleg érvényben levő kegyeletévi rendszabály helyett; azt hiszem, hogy ezen tervezet ama rendszabálynál igazságosabb és a lelkészek közt tartozott testvéri szeretettel összeillőbb. — Int bennünket a nagy apostol, mondván: „Kövessük az igazságot a szeretetben, mindenestől fogva növekedjünk abban a ki Fő, tudniillik a Jézus Krisztusban.“ (Eféz. 4. 15.)

Pótor Dániel m. k.
szamos-ujlaki ref. pap.

Könyvismertetés és bírálat.

Vasárnapi, ünnepi s alkalmi imák szószéki használatra. Készítette: Lukács Ödön nyiregyházai ref. lelkész, f. szabócsi esperes. — Nyiregyházán, nyomtatott Piringer és Jóba könyvnyomdájában. 1882. 307 lap.

Az egyházi irodalom legnehezebben művelhető, de a kevés számú hivatottak által a legáldásosabb gyümölcsöket termő mezejéről adja és mutatja fel szerző a fent jelzett imakönyvben egyházirodalmi működésének, szíve és lelke kincseinek kalászeit.

Mit érnek e kalászok, megvannak-e azokban az élet-erős magvak? Meg van-e ez imákban az imádkozás lelkének amaz átható, éltető, termő ereje, mely a vallásos szív és lélek bensőségének hatalmával birja és magával ragadja a rokon lelkek és szívek vallás-erkölcsi gondolatait, érzéseit, vágyait, reményeit, szóval az ember fensőbb életének egész világát? — Valjon a Jézus által ösmertetett teremtő, megtartó, gondviselő Istenhez, a Jézus által tanított és megváltott ember szól-e ez imákban? s valjon szerző imádkozó buzgóságának forrása, megtalálta-e a helyes medret a nyelv utain? — vagy talán szelid, de mégis mélyen járó folyás helyett, csillogva törtetnek annak szóhalmazokba ütköző habjai? Felösmérjük-e ez imák hangjaiban az igaz és természetesség őszinte egyszerűségének hozzá hasonlíthatlan szépségeit, vagy ezeket a keresett mesterkélttség igyekszik nehézkösen — de hiába pótolni?

Szerző már az „Előszó“-ban jelzi, hogy imáinak írása közben s azok közrebocsátása alkalmával ily nemű kérdések merültek föl előtte; mert ösméri az imairás nehézségeit s ösméri az imádkozás forrását, ösméri a czélt, melyre a szószéki használatra szánt imáknak irányozva lenniök kell, ösméri — hogy így szóljak — ama közeget, mely a közis-teni tiszteletre irt imák czélt érő szárnyalására a legalkalmasabb.

Nem kis feladat eleget tenni mind e kívánalmaknak, a vallásos érzület, miveltség, a kifejezéseknek természetes szépsége, világossága mellett, az egyéniségnek is sajátos termő és alkotó ereje szükséges arra nézve.

És nem kevésbé nehéz bírálatot mondani különösen egy imakönyv értéke felett, miután épen az imák azok, melyeknek hatása az azt olvasó vagy halló s kivált bíráló fél egyéniségének mivoltától, ha nem egészen is, de nagy mértékben s egyéb művek fölött különösebben föltételeztetik. Nem lehetetlen azért, hogy a bíráló egyénisége, a kritika objectív tényezőit, a legnagyobb elvontság gyakorlásának szándéka ellenére is befolyásolja.

Igy fogom fel a helyzetet és feladatot, midőn Lukács Ödön imáinak ösmertetését és bírálatát szándékozom adni, nem feledvén azt sem, hogy ugy általában a bírálat értéke, mint szerző és a közönség érdeke, épen a bírálat érdemére nézve szigorú lelkiismeretességet követel; mely azonban, mint ilyen, nem hogy kizárná az imaszerzés tényezőinek kifejlésére és alkalmazására szerző egyéniségében befolyást gyakorló körülmények mérlegelését, — sőt ellenkezőleg azoknak gondos és méltányos figyelembe vételét parancsolja.

A kezünk alatti imakönyv tartalma: I. Vasárnapi imádságok és pedig délelőttiek: 33, közöttük 2 versben; tavasziak 7, nyáriak 6, ősziak 6, téliek 6, vasárnap délutániak 26. — II. Ünnepi imádságok: adventiek 8, karácsoniak 10, újéviak 4, ó év utolsó vasárnapján 4, virágvasárnapján 2, nagypénteki imádságok 4, husvétii imádságok 8, közöttük 1 versben, áldozó csütörtöki imádságok 4, pünkösti imádságok 8. Az ünnepieknél tekintettel van szerző az urvacsora osztásra is. — III. Alkalmi imádságok: bűnbánatra hívó 2, egyik versben, bőjti urvacsora osztáskor 2, bő aratáskor 2, éhség, drágaság idején 2, szárazságkor, esőt kérő ima 1, esőért való hálaadás 1, káros, hosszas esőzéskor 1, jégeső, zivatar alkalmával 1, késő hideg alkalmával 2, ujkenyéri urvacsora osztáskor 2, szüreti

imádságok 2, ujbóri urvacora osztáskor 2, urvacora osztás napján 2, farsangi imádságok 2, hazáért 1, egyházi hivatalra lépéskor 2, kibucszúzáskor 2, betegekért 4, közöttük szülésben gyöttrődőért, elmekórosért, gyermekért.

Összesen 171 ima; elég szám és változatosság arra nézve, hogy szerző termő erejét, forrásának mivoltát felösmérjük.

A mi elsőben is ez imák szellemét illeti: azok legnagyobb részét a legfőbb valósággal alázatban, bizalomban s megnyugvással társalkodó vallásos léleknek, a szívek útjait ösmerő, s az ember földi és mennyei rendeltetése felé, a Megváltó tanítása szerinti hitben, szeretetben és reménységben szárnyaló szelleme jellemzi. — Imodora világos, kifejezéseiben korrekt, s néhány ima egyes részeinek s kifogásolható kifejezéseinek kivételével, melyek alább fognak megjegyeztetni, költői, a nélkül, hogy a könyörgés sajátos hangjával ellenkeznek. — A legtöbb imán meg van a bibliai színezet s ama jellemző kenet, mely az ima hatásosságára nézve nélkülözhetlen, s mely valóságos adomány, s mint ilyen, ha tanulmányozás által tökéletesíthető is, de el nem sajátítható. Némely imaszerzőknek egyébként tartalomban s általános szerkezetben jeles műveit épen ez adomány hiánya, vagy épen mesterkelt utánzása tesz használatlanokká; az ily imák olvasása vagy hallása közben a kenet ihletése helyett, a nagy erővel járt készítésnek, úgy szólván a küzdésnek terhét érezzük szívünkre neheznedi.

A kezünk alatti imák tartalmukban a szellem egysége mellett eléggé változatosak, a vasárnapiak közül némelyik az egyházi beszéd tárgyához van alkalmazva, ezeket — bár kiki felösmérheti tárgyszerűségüket — nem lett volna fölösleges a tárgy czimével ellátni.

Mint fentebb is jeleztem, szerző imáinak legnagyobb része sikerült s irodalmunkra nézve nyereség. Ezek közül különösebben legyenek itt kiemelve a vasárnapiak között az 1. 3. 5. 9 (ez egy szó kihagyásával: ónsulylyal). 12. 19. 21. 25. 28. 29.*) 31. Általában pedig alig egy-két ima kivételével, különösen kiemelendők a vasárnap délutániak.

Az évszakok szerinti és alkalmi imákban nem könnyű megtartani a szabályt, hogy t. i. ne legyen azok specialis jellegének oly erős színezete, mely mellett az imának semmi körülmények és alkalmak között figyelmen kívül nem hagyható lényege, egészen háttérben marad, — sem ne legyenek azok oly általános vonatkozásúak, melyek az alkalmat csak mintegy mottóvá teszik, — sőt ellenkezőleg a természeti főbb jelenségek, változások, az alkalmak érdemleges körülményei, úgy az évszakok, mint az alkalmak mivolta, az Istenhez való hálás, bizalmas s dicsőítő fölemelkedésnek s az ember hitélete erősödésének, nemesebb elhatá-

*) Ez ima a beszéd helyesen alkalmazott rythmusának egy szép példája.

A rythmus alkalmazása tekintetében kevésbé szerencsés szerző a következő imáknál: vasárnapi 2., tavaszi 2. 5., őszi 1. 3., adventi 7., ó év utolsó vasárnapján 3. — több passusa hexameterben, ujbóri urvacora osztáskor — az egész ima rimetlen vers, bár próza alakban van adva. — Mindezek szép művek s épületes olvasmányok, de tul rythmosos voltak gyöngíti az ima rendeltetésszerű hatását. A rythmus kivált az imában nagy ovatossággal alkalmazandó, különben ütemszerrűvé válik s e kimértségekben, az ima szabad szellemének föllengését s így a szívhez szólást korlátozza.

rozásainak, szóval valláserkölcsei élete tökéletesedésének szolgáljanak útjaiává.

Az ünnepi imákban már az ünnep tárgyára nem csak hogy erősebb vonatkozással lehet lenni, sőt miután az ünnepek az egyházi vallásos életnek s az isteni tiszteletnek különösebben kiemelkedő pontjai, szükség, hogy az ima alapját az ünneplésre hívó szent történetek képezzék, még pedig a keresztyén ünnepek jelentőségéhez és céljához képest, mely szerint t. i. azok nem csupán egy régmúlt történetnek a gyülekezet külső kultusz életében megkülönböztetett emlékezeti napjai, hanem az isteni üdvintézmény oly kiváló ünnepei, melyeknek a hívek szív és lélek világában kell megszenteltetniök, lélekben és igazságban nyilvánulniök, hogy ily módon a szent történetek, melyeknek emlékére az ünnepeket üljük, életet nyerjenek ma is.

E szempontból tekintve L. Ö. ünnepi és alkalmi imáit, azokat nagy részben ily jellegűeknek találjuk s mint ilyenek különösen sikerültek adventiek 3. (e passus kihagyásával: „homályban borongott az élet célja s ijesztő rémkisértet volt a halál“) 4. 5. 6., karácsoni 1. 3. (kihagyásával e passusnak: „ma, midőn a Krisztus születésének idvezítő fénye még ártatlan gyermekeink arcain is visszatükröződött“), 4. 8., ujévi 2. 3. 4., ó év utolsó vasárnapján 1. 2. 4., nagy-pénteki 3., husvéti 6., áldozó csütörtöki 1. 4., pünköstiek 1. (kihagyásával e kifejezésnek: „kifosztott keblünk fájdalommal óhajtozzuk kegyelmedet“). 3. (kihagyásával e kifejezésnek: „a hitetlenség és közöny fagyát felolvasztva“), 6. 7. 8., bö aratáskor 1. 2., szük aratáskor 1. 2., éhség, drágaság idején, egyházi beszéd után és előtt, (ebben e passus kihagyásával: „Imádságunknak hangjai fájdalmas sóhajokban és zokogásban tördelőznek szélyel*), esőért való hálaadás, késő hideg alkalmával, ujkényéri urvacora osztáskor, egyházi beszéd előtt és után, szüreti imádságok egyházi beszéd előtt és után, ujbóri urvacora osztáskor egyházi beszéd után, farsangi imádságok, hazáért, egyházi hivatalba lépéskor és kibucszúzáskor, (azonban már csak a gyülekezettel való együttkönyörgés értelménél, de egyéb tekinteteknél fogva is, átalakítandók e két imának mindazon pontjai, melyek úgy vannak szerkesztve, hogy bennök első személyben könyörög a lelkész és pedig, kivált a kibucszúzás alkalmával önmagára különösebben vonatkozó reflexióval.)

Az évszakok szerinti imák közül tavasziak: 3. 4. 6., nyáriak 1. 4., ősziak 4. 5. 6., téliek 1. 3. 4. 5.

Végül a betegekért mondandó szépen sikerült imák zárják be az imakönyvet.

(Vége köv.)

Észrevételek P. Nagy Gusztáv urnak „A husvétii igazság“ czimű cikkére.

(Folytatás.)

Czikkiró ur nem tartja hát igaznak, hogy Jézus mondotta az evangéliomokban feltámadásáról feljegyzett emeszavait: felmegyünk Jérusálembe, és az embernek fíja el-

*) Igaz és helyes kifejezés, de imában alkalmazva erős színezetű; a nélkül, hogy a hatást gyöngitené, talán helyén valóbb lenne ily formán: „imádságunk fohászai közé, fájdalmas sóhajok és zokogás hangjai vegyülnek.“

*

árultatik a papi fejedelmeknek, és az irástudóknak, és halálra kárhoztatják őket; és adják őket a pogányoknak kezébe, hogy megcsufolják, megostorozzák és megfeszítsék: de harmad napon feltámad; minek utána pedig feltámadandók, előttetek megyek Galileába; én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hiszen, ha meghal is él; és valaki él, hiszen én bennem, soha meg nem hal. (Máté 20. 18. 19, Márk 10. 33. 34. 14. 28. János 11. 25. 26.)" Legyen szives cikkiró ur okokkal igazolni, hogy Jézus ezeket nem mondotta, s hogy minélfogva Máté, Márk és János evangéliomai nem hitelesek. Mert ennyit mondani csak, hogy az ellentét, és külső történeti tények ezeket áljezusi mondásoknak igazolják, csak állítás, melyet okokkal kell igazolni ha igaznak akar tartatni. Az evangéliomi egyház, Istennek hála, nem ismer oly tekintélyt, akinek pusztá állítását igaznak kellene elismerni. Részemről ezuttal e dologra nézve csak annyit mondok, hogy azok a tudós férfiak, akik az evangéliomok hitelességének megdöntésén szorgoskodtak, csak abban értenek egyet Pápiás nyomán, hogy Máté a maga evangéliomát héber vagy aramäi nyelven írta; de már abban hogy a mi Máté evangéliomunk írója mennyiben használta az ő Máté evangéliumot, valamint a többi evangéliomok hitelességére nézve is eltérők a nézetek, egyik az egyik, másik a másik evangéliomot állítván részben, vagy egészben hitelesnek; János evangéliomát pedig még Strauss sem állította határozottan költöttnek. A bírálók különböző nézetei sem cikkiró urat, sem senkit nem jogosítanak fel azon állításra, hogy az evangéliomok nem hitelesek, és hogy Jézusnak a szent írásban feltámadásáról feljegyzett nyilatkozatai nem egyebek mint áljezusi mondások. Ha majd a szentírás hitelessége teljes bizonyossággal meg lesz döntve: akkor állithatja cikkiró ur, hogy Jézusnak ama szavai áljezusi mondások; de most még józanon azt csak úgy teheti, ha állítását visszavethetetlen okokkal igazolja. Cselekedje ezt, mivel állítása különben oly egyéni nézet, mely igazságot magának nem követelhet.

Az evangéliomok Jézus elfogatásának külső körülményeit így adják elő: Jézus a végvacsora után, tanítványival a Kedron patakán túl az olajfák hegyére ment azon helyre, mely Getsemánének nevezetett, és tanítványait leültetvén, maga Máté evangélioma szerint Péter és Zebedeusnak két fiait maga mellé vevén, egy dobásnyira előbbre ment és imádkozott s eme nevezetes szavakat mondotta: „Én Atyám! ha lehetséges, muljék el e pohár én tölem, mindazáltal ne úgy legyen mint én akarom, hanem mint te.“ — Az imádkozás után visszament tanítványaihoz és találá őket aluva, és monda Péternek: így nem vigyázhattatok-e én velem egy óráig? vigyázatok és imádkozatok, hogy kísértetbe ne essetek (Máté 26: 30—41; Márk. 14: 26, 32; Luk. 22: 30—41; Ján. 18: 1.) Az evangélisták összhangzó ez egyszerű előadásában egy szó sincsen arról, a mit cikkiró ur mond, hogy Jézus óvó intézkedéseket tett, a getsemánéi fák, bokrok közt tölté az éjt, öröket állított. Nincsen is ez meg másutt, mint cikkiró ur fantáziájában, még pedig ha rá gondolok Lamertinenak keleti utazásában költői ihletettséggel irt remek előadására a Jézus elfogatása külső körülményeiről, azt kell mondanom: üres fantáziájában. — Igaz, mint cikkiró ur is felhozta, hogy tanítványinak mondotta Jézus ezeket a szavakat: „keljete fel, menjünk el; ime elközelget a ki engemet elárul (Máté 26: 46),“ melyből ezt

következteti: „tény, hogy Jézus az utolsó pillanatban menekülésre gondolt.“ — De midőn ezt következteti, figyelmen kívül hagyja Jézusnak eme szavait: „minekutánna pedig feltámadandók, előlveszlek titeket Galileában (Máté 26: 32);“ vagy mint Márk evangélista írja: „de minekutánna feltámadandók: előttetek megyek Galileába (14: 28).“ Tudta hát Jézus mindazt, hogy meg kell halnia, mindazt, hogy feltámad, mint ezt az Emmausba menő tanítványokhoz intézett szavai is igazolják, (Luk. 24: 25, 26), s nem való, hogy menekülésre gondolt az utolsó pillanatban. — Hanem hát cikkiró urnak tetszik áljezusinak mondani Jézusnak nyilatkozatait feltámadásáról. Ez a szabadelvű theológiának mély bölcsessége. Mesének állítja a szent írásban azt, ami egyéni föltevésével ellenkezik, és követeli, hogy igaznak benne csak azt tartsuk, a mit ő annak állit. Ez tisztelt cikkiró ur önkény, melylyel Krisztus örökségét megosztani akarja. Erre jogczimet találni nem lehet.

Alapítja még cikkiró ur ezen állítását, hogy a Jézus testileg nem támadott fel a halálból, azon föltevésére, hogy Jézus sirja feltámadása után nem volt üres, mivel Péter apostol nem szól pünkösti beszédében az üres sirról, nem is tudták a sirt üresnek, s az üres sir nem is szerepel a feltámadás bizonyai között. — Igaz, hogy Péter apostol nem is említi pünkösti beszédében az üres sirt: de azért cikkiró urral még sem lehetek egy értelemben. Mert Péter apostol ezt mondja pünkösti beszédében: Dávid pátriárka megholt, eltemettetett, és az ő koporsója mind a mai napig mi nálunk vagy; de nem így van ez a Jézussal, mert az Isten a Jézust feltámasztotta, az ő élete nem hagyatott a koporsóban és az ő teste rothadást nem érzett. (Csel. 2: 29—33.) Ha nem említi is hát Péter apostol az üres sirt: de azt világosan mondja, hogy a Jézus teste rothadást nem érzett. — Hanem cikkiró ur ezt nem veszi figyelembe, neki szabad figyelembe nem venni a szentírásban a mit nem akar, mivel-hogy ő szabadelvű theologus. A mi ott nincs, azt tudja, hanem ami ott van, azt nem tudja, mint a közönséges ember is azt nem hallja meg ha a pap könyörgésre harangoztat; de azt már meghallja, ha nem harangoztat. Azt az állítását sem hagyhatom helyben cikkiró urnak, hogy a Jézus sirját nem is tudták üresnek. Mert Lukács evangélista, a ki azt állítja, hogy azokat adja elő, a miket neki elébe adtak azok, akik eleitől fogva szemmel látói és szolgálói voltak az igének, ezt írja evangéliomában: „találák pedig a követ, hogy elvéte-tett volna a koporsóról, és bemenvén, nem találák az Ur Jézusnak testét (1: 1—4, 24: 2, 3).“ Márk evangélista is ezt írja: „feltámadott, nincsen itt; imhol a hely, a hol helyzették vala (16: 6).“ Máté evangélista is ezt írja: „jőjjetek ide, lássátok a helyet, a hol feküdt az Ur (28: 6).“ Szerepel hát az üres sir a bizonyítékok között, s nincs igaza cikkiró urnak midőn azt állítja, hogy a Jézus sirját nem is tudták üresnek. Hanem hát cikkiró urnak a szentírás nem bizonyíték, hanem bizonyíték az ő fantáziája, melyben az áll, hogy a Jézus sirját feltámadása után nem tudták üresnek. Nincs kifogásom fantáziája ellen, csak azt ne követelje, hogy többnek tartsuk, mint fantáziának. — Azon állítására pedig cikkiró urnak, hogy a Jézusnak feltámadása a halálból nem egyéb, mint egy szép hitrege, minthogy az evangéliomok nem egyformán adják elő az eseményt, csak azt jegyzem meg, hogy ez a körülmény inkább mellette, mint ellene bizonyít a Jézus feltámadása eseményének. Mert ha

költi valaki, vagy költötték többen ez eseményt: vigyáznak bizonyosan az előadás egyformaságára, hitelt akarván szerezni költeményüknek. — Itt ellenben írta mindenki a mit látott, hallott, vagy tapasztalt, nem törődve azzal, egyforma leendő vagy nem az előadás, és hiszik-e azt, vagy nem hiszik. Hitregének ezért, ha mindjárt szépnek is, nem lehet tartani a Jézus feltámadásának eseményét.

(Vége köv.)

Kisperegi templomkijavítás ügye.

Hogy a vallásosság a mai kor sok tekintben veszélyes irányzata mellett is, erősen él a nép keblében, hogy a régi szent épületek iránti hálás kegyelet ma is tettekre serkenti a hitteljes kebleket: elég fényes bizonyosága a kisperegi ref. templom kijavítása. Mert midőn a nagy mértékben megromladosított templomunk kijavítását célzó s lelkesítő egyházi beszéd, elhangzott folyó évi ápril 30-án lelkész Szondy Imre ur ajkairól a régi, megavult szószéken, daczára a közelmúlt évek mostohaságainak, daczára, hogy községünk egy része az alakulás nehézségeivel küzd — a mennyiben mint telepítvényes rész, a kir. kincstártól vásárolt helyre most építkeznek s a vásárolt föld váltságdíját is tartozik évenként törleszteni, — egy szívvel s lélekkel felelt a fellelkesült gyülekezet: „mi a mennynek és földnek Istenének szolgálói vagyunk és ujonnan megépítjük eházát, mely sok esztendőkkel ennek előtte épített volt. (Esdrás V. II.)“

És az ige testté is lőn. Az egyháztanács, — minthogy az egyház pénztára a tervezett munkának díját fele részben sem fedezhette — haladéktalanul megindította az „aláírási íveket,“ segélyt kérvén a gyülekezet egyes tagjaitól. S midőn az aláírt összeg fedezni látszott a tervbe vett munkának kialakított bérét: a kijavítás megkezdett június hó 6-án. A templom padlása (stukatur) egészen ujon javított és diszítettett; a templom belülről fehérre, kívülről pedig a toronynyal együtt kőszinbarnára meszeltetett; a templomra 6 darab uj, a régieknél diszesebb ablak tétetett.

Midőn a nép örömmel látta nemes áldozatkészségének e szép eredményét, nem állapodott itt meg, hanem főleg Szondy Imre lelkész buzdítására, kinek nem kis érdemül tudható be az, hogy az egész munka folyama alatt ernyedetlen szorgalommal és szakértői ügyességgel örködött a munka jó és diszessé tétele felett, — mivel a nők székei, melyek még az 1787-dik évben épült első imaház számára (ez évben telepedtek meg elődeink e helyen s ez év október 21-én tartották meg az első nyilvános isteni tiszteletet, egy örményistálóból átalakított imaházban) készítették s azóta az idő vasfoga által nagyon megrongáltattak: elhatározta azok helyett is újakat készíttetni. És további gyűjtés folytán azonnal beállítottatott 26 darab uj szék. De még itt sem állapodott meg. A siker, a szép őszhang, mely az ujjáalakított templomban látható, gyűjtött tovább és felgerjesztette a buzgóságot s áldozatkészséget arra is, hogy a néhány év óta némán álló toronyóra ez alkalommal járásra hozatott, jelezvén az időt az égszak mind négy tája felé.

Az építkezés, javítottatás mintegy 1260 forintjába került az egyháznak, mely összegnek nagy részét — mint már említém — a buzgó hivek áldozatkészsége teremtette elő nagy hirtelenséggel.

Nem hagyhatom említés nélkül, de hisz ez legszebb példája, mintegy koronája is az egyházunkban nyilvánult áldozatkészségnek, hogy khatedránkat, melyet egyházunk még az 1797-dik évben ajándékképp kapott volt az öcsödi egyháztól, és a melyet azon idő óta korona nélkül, egyszerűen, tölgyfaszinre festve használtunk, ez alkalommal egy egyszerű földmivelő egyháztag Danka János nejével Jantó Klárával, kiknek egy hold földjökön és egy darabka szőlőjökön kívül egyéb birtokuk nincs: egymaguk, saját fillérenként megtakarított költségökön javították ki és diszítették fel, 143 forintot fizetvén annak márványszinre festéséért, megaranyozásaért és diszes bársonyterítővel behuzásaért.

Valóban öröm fogja el ifjai keblemet, midőn az egyház iránti áldozatkészséget ily szépen látom nyilvánulni; öröm fogja el keblemet a felett, hogy éltem hajóját tengerre bocsátani s vigasz és keservvel egyiránt teljes pályámat oly egyházban rendelte az isteni gondviselés megkezdennem, melynek úgy összes mint egyes tagjai keblében, a lehető legnagyobb mértékben meg van az áldozatkészség. — És ez örömöm még jobban fokozódik, a szép, bár tövises pályáhozi ragaszkodásom még jobban növekszik, midőn minden ünnepélyes alkalommal nagy számmal látom a hiveket a Krisztus tudománya hallgatására összeseregleni az urnak házában. — Sátoros ünnepeken zsufolásig megtelik néppel templomunk, vasárnapokon s temetések alkalmával a lelkek számához képest mindég szépen vannak s hétköznapokon reggel-este, felette ritka eset, hogy elmaradjon az isteni tisztelet a miatt, hogy ne jelennének meg azon hallgatók. Meg van tehát — mi nagyon örvendetes jelenség a mai viszonyok közt — egyházunk hiveiben a vallásosság, igaz hit és áldozatkészség a legőhajtottabb mértékben egyaránt.

Adjon Isten több protestáns egyház számára is ily buzgó és áldozatkész hiveket.

Kispereg, 1882. augusztus 22.

Bethlendi Sándor, ref. segédlelkész.

Különfélék.

A debreczeni ref. főiskolának egyik jeles jogtanára

KALLÓS LAJOS,

magyar tud. akad. tag e hó 2-án jobblétre szenderült; temetése 4 én ment végbe. — A nagy templomban imádkozott K. Tóth Mihály lelkész, a sirnál pedig Balogh Ferencz akad. igazgató tanár bucsuzott el tőle a tisztársak nevében. Béke poraira, áldás emlékére!

Zsinati képviselők szives figyelmébe! Az északkeleti, magyar államvasuti, déli, nyugoti, első erdélyi vasutak igazgatóságai, a zsinati képviselők részére 33¹/₃% árleengedést adtak; — a győr-sopron-ebenfurti, pécs-barsi és alföld-fumei vasutak, — nemkülönb a dunagőzhajózási társulat igazgatóságai pedig úgy intézkedtek, hogy az utazó zsinati képviselők mutassák fel megbízó leveleiket, melyekkel elvannak látva és akkor részökre a jelzett árkedvezmény mellett fog az uti jegy az illető pénztáraknál kiszolgáltatni.

— Továbbá az igazoló jegyek használatára nézve figyelmükbe ajánlatik az illető zsinati képviselő uraknak, hogy a rovatokat irással töltsék be, megjelölve a kiindulási és végállomásokat, nehogy igazolványuk kifogás alá eshessék. — Debreczen, 1882. augusztus 31. — Zsinati rendező bizottság.

A ref. kollégium tápintézete érdekében: Nagy lelkiörömmel hozom nyilvánosságra e lapok hasábjain, miszerint K. Marja város képviselői közgyűlése, több fontos és korszerű ügyek elintézése mellett f. év augusztus 27-én kollégiumaink szegény tanulóiról sem feledkezett el, hozván e hálára kötelező határozatot, mikép ez évtől kezdve minden évben 16 frtot fog a fent irt nemes és szent czélből kollégium munk pénztárába beszoigáltatni.

Adjon a jó Isten több ily nemes érzelmű város s egyházközségeket, egyes jöltevőket; a kiket pedig ez idő szerint adott, tartsa meg továbbra is egész nemzedékre kiható nemes törekvésekben; tartsa meg, virágoztassa közelebb K. Marja várost, ennek buzgó előjáróit, egész képviselő testületét, hogy a világ megváltójának intését, firól fira teljesíteni képesek legyenek mind az időknek végéiglen. — Debreczen, 1882. szeptember 2. — Varga Lajos s. k., kollégium pénztárnoka.

Megjelent az „Önüggyvéd“ 8-dik füzeté, írta Knorr Alajos, kiadja ifj. Nagel Ottó Budapesten. — E füzetben a szerző a házassági szerződéseket tárgyalván, ismerteti az eljegyzéseket, a római katolikusok házasságát, a házassági akadályokat, közli a protestánsok házasságára vonatkozó József császár szabályzatát, ismerteti a vegyes házasságokat, a görög hitűek és izraeliták házasságának szabályait, tárgyalja a házasság hatályát és jogi következményeit, különösen a hitbért, hozományt, közszereményt, az özvegyi jogot és a házassági egyezményeket; ezzel áttér az életjáradéki szerződésekre, ismerteti a szerencse szerződéseket, a peressé vált jogviszony elintézését célzó egységeket, a szerződésújítást és ezzel a szerződések különös nemeire vonatkozó feejezet befejezést nyer. A hatodik fejezetben szerző a jogellenes cselekvényekből származó követeléseket ismerteti, különösen a gyilkosság, ölés, testi sértés, csalás, lopás, jogtalan elsajátításból folyó kártérítési kötelezettségeket, — tárgyalja a marhák által okozott károsításokat, ismerteti a mezei rendőri, gátrendőri és vadászati kihágásokat, az erdei károsításokat és a vaspályák által okozott kártérítési kötelezettséget. — Ezen igen érdekes tartalmu füzet ára 30 kr.

Belényesi ref. egyház részére adakoztak: Sarkadról: Zakar István 2 frt, Osváth Imre nyug. esperes 2 frt, Boros Mihály 1 frt. — Debreczenből: Kiss Lajos országos képviselő 5 frt, Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző 5 frt, Révész Bálint püspök 10 frt, Vecsey Viktor 2 frt, Némethi Lajos lelkész 5 frt. — Fiuméből: Hajnal Antal 3 frt. — Kecskemétről: Fördös Lajos főesperes ur küldeménye 9 frt (ebből a kecskeméti egyház 6 frt.) — Nagy-Szalontáról: Fónagy László országos képviselő 2 frt, Ercsey Sándor t. bíró 2 frt, Lovassy Ferencz t. bíró 6 frt, Czeglédy Imre 1 frt, Podhráczki Ferencz 1 frt 50 kr, Szél Kálmán 2 frt, Balog László 2 frt, Dr. Balog Elek 1 frt, Erdei Gyula 1 frt, Katona Mihály 1 frt, Dr. Kis Ferencz 2 frt, Nagy Sándor 1 frt. — Nyir-Baktáról: Gróf Dégenfeld Imre 10 frt. — Nagy-Váradról: Gróf Porcia Lajos 10 frt, Br. Döry József 5 frt, Kun Béla 3 frt, Szücs Lajos 10 frt. — Aradról: Metianu János görög-keleti püspök 5 frt, Tabajdi Károly 1 frt, Ormós Zs. 1 frt, Nagy Sándor 1 frt. —

Budapestről: Tolnai Lajos 10 frt. — Máramaros-Szigetről: Kulin Imre 2 frt. — Dömsödről: Fizély Julia 3 frt. — Czeglédről: a ref. egyház 2 frt. — Gesztről: Tisza István és ifj. Tisza Kálmán 30 frt, Erdei Farkas 1 frt, Nagy Péter 2 frt, Kis Pál 2 frt. — Alcsutáról: Mészöly Győző 2 frt. — Erdő-Gyarakról: Besenyey Mihály 2 frt. — Bajrról: Böszörményi Pál 2 frt. M. Gyánból: Szaniszló Gábor 1 frt. — Ugráról: Nagy Imre 1 frt, Bölönyi Sándor 5 frt. — Tátrafüredről: Tisza Lajos 5 frt. — Rézbányáról: Krémer György 5 frt. — B. Ujlakról: Sipos János 1 frt 20 kr. — Szatmárról: Farkas Antal 2 frt. M. Pércsről: Sinay Károly 1 frt. — Antról: Bagdi János 1 frt, Kulcsár Imre 1 frt. — Békésről: Dr. Hajnal István 2 frt, Konkoly Jenő 1 frt. — N. Körösről: Kovács Lajos 1 frt. Összesen 200 frt 70 kr.

Fogadják a kegyes adományozók az egyház nevében legforróbb köszönetemet. Neveik fel lesznek jegyezve egyházközségünk anyakönyvében, hogy 100 év multával is lássa az utókor azon kegyes adakozók neveit, kik rá tekintettek a magyar Sion ez örállomására. — Azon igen tisztelt hitrokonainkat pedig, kiket bátor voltam szives bizalommal felkérni a hozzájuk küldött jegyek elárusítására, tisztelettel felkérem, hogy szeptember 15-ig, köszönettel veendő adományaikat, hozzám eljuttatni méltóztassanak.

Istennek szent áldásáért esdve minden kegyes jöltevőkre, kitünő tisztelettel vagyok — Belényesen, 1882. augusztus 22. — Vállaji Sipos Imre, evang. reform. lelkész.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

Pályázati hirdetmény.

Állami tanodába történt kinevezés folytán, a csurgói főgymnasiumnál a magyar, német nyelv és irodalom tanszéke megüresedvén, ezen állomásra pályázat hirdettetik.

Évi fizetés 600 frt, 50 frt ötödéves pótlékkal 800 frt legmagasabb összeg erejéig; — természetbeni lakás kerttel.

Az elválasztott a tanári nyugdíj- és gyámintézetnek kötelezett tagja, — tanóráinak száma 24. — Kikötetik 2 próbaév, a mely alatt egyuttal a netán hiányzó tanári oklevél beszerzendő.

Pályázati kérvények, szakképzettséget igazoló okmányok, születési és egészségi bizonyítványokkal felszerelve, f. évi szeptember hó 15-ig, Kaposvárra czimezve, közvetlen hozzám küldendő, a később beérkezettek figyelmen kívül hagyatnak azért is, mert az állomás már f. évi szeptember 18-án elfoglalandó lesz.

Matolcsi József,
a gymn. igazgató bizottság elnöke.